

Obsah

§ 1 Právo jako společenský fenomén

I	Občan, právo a stát	14
1.1	Fenomén práva	14
1.2	Objektivní a subjektivní právo	15
1.3	Právo a osobnost	18
1.4	Právo a stát	19
1.5	Právní stát a práva občanů	21
II	Právo a filozofie	25
2.1	Právní filozofie a právní dogmatika	26
2.1.1	Právní filozofie a právní teorie	27
2.2	Základní otázka právní filozofie	30
2.2.1	Pojem spravedlnost	31
2.2.2	Druhy spravedlnosti	33
III	Právo a morálka	35
3.1	Obecné otázky	35
3.1.1	Morálka a etika	35
3.2	Morální kategorie	36
3.2.1	Dobro a zlo	36
3.2.2	Spravedlnost a nespravedlnost	37
3.2.3	Čestnost a nečestnost	37
3.3	Struktura morálky	38
3.4	Základní mechanismy působení morálky	38
3.4.1	Veřejné mínění	38
3.4.2	Vlastní morální vědomí a svědomí jednotlivce	39
3.5	Vztah práva a morálky	39
3.5.1	Prolínání morálky a práva v oblasti normotvorby	40

3.5.2	Prolínání morálky a práva v oblasti realizace práva	41
3.5.3	Právo a morálka v relativně samostatných sférách působení	42
IV	Právo a moc	44
4.1	Pojem moci	44
4.2	Formy a typy moci	47
4.3	Moc a právo. Interakce práva a moci	48
4.4	Autorita a její formy	49
4.5	Legitimita moci	51
4.6	Sociální potřeba práva a moci	52
V	Právo a hodnoty	54
5.1	Vlastnosti hodnot	54
5.2	Hodnocení a normy	56
5.3	Hodnota právní normy	58
5.4	Vyjádření hodnoty v právní normě	60
VI	Právník a jeho profese	61
6.1	K vzniku a vývoji právnických profesí	61
6.1.1	Právníci jako advokáti	63
6.1.2	Soudci a soudy	64
6.1.3	K dalším právnickým profesím	65
6.2	Základní předpoklady výkonu právnických profesí	67
6.2.1	Právní znalosti a dovednosti	67
6.2.2	Osobnostní předpoklady	68
 § 2 Právo a stát		
VII	Stát jako historická nutnost	72
7.1	Příčiny existence státu – základní koncepce	72
7.1.1	Nábožensko teologické zdůvodnění	73
7.1.2	Teorie moci (násilí, podrobení)	74
7.1.3	Právní teorie	74
7.1.4	Teorie etická	75
7.1.5	Teorie psychologická	76
7.2	Vznik práva – právní řád	76
7.3	Smysl státu – demokracie	80
7.3.1	Subjektivistický ideál	81
7.3.2	Objektivistický ideál	81
7.3.3	Individualistický přístup	82

7.3.4	Kolektivistický náhled	82
7.4	Vláda jako střet touhy po svobodě a moci	83
7.5	Znaky státu	84
7.6	Státní moc	85
7.6.1	Výlučnost a suverenita státní moci	85
7.6.2	Státní mechanismus	86
VIII	Právní stát	88
8.1	Formulace ideje právního státu	88
8.2	Základní koncepce právního státu	92
8.2.1	Kontinentálně evropská koncepce právního státu	92
8.2.2	Angloamerická koncepce právního státu (Rule of Law)	94
8.2.3	Liberální a sociální právní stát	95
8.3	Základní principy právního státu	96
IX	Sociální stát	99
9.1	Sociální občanství jako jádro sociálního státu	99
9.2	Východiska konceptu sociálního státu	101
9.2.1	Liberální koncepce státu	101
9.2.2	Konsenzuální výklad vzniku a fungování státu	105
9.2.3	Teorie konfliktu	107
9.2.4	Koncepce konzervativního státu	108
9.3	Vymezení sociálního státu	109
9.4	Sociální práva jako subjektivní práva	111
§ 3 Zdroje práva		
X	Tvorba práva	114
10.1	Základní pohledy na tvorbu práva	114
10.1.1	Přirozenoprávní a historickoprávní teorie	115
10.1.2	Škola historického práva	115
10.1.3	Pozitivistickoprávní náhled	116
10.1.4	Samovolná tvorba práva	116
10.2	Tvorba práva ve vlastním slova smyslu	117
10.2.1	Formální náležitosti	118
10.2.2	Obsahové náležitosti	119
10.2.3	Průběh legislativního procesu	120
10.3	Nedostatky tvorby práva	123
10.4	Vládní nařízení	123
10.5	Obecně závazné vyhlášky obecních zastupitelstev	129

XI	Prameny práva a jejich klasifikace	133
11.1	Pojem a obecné otázky	133
11.2	Jednotlivé typy pramenů práva	134
11.3	Právní normativní akty	137

§ 4 Právní normy a jejich interpretace

XII	Pojem a základní rysy, struktura a druhy právních norem	142
12.1	Pojem právní normy	142
12.2	Prvky právní normy	145
12.3	Struktura právních norem	147
12.4	Druhy právních norem	147

XIII	Působnost a efektivnost norem	151
13.1	Působnost právní normy	151
13.2	Časová působnost právní normy	152
13.3	Působnost osobní, místní, věcná	154
13.4	Efektivnost právní normy	155

XIV	Interpretace práva	157
14.1	Pojem interpretace	157
14.2	Úloha interpretace práva v procesu právní regulace	158
14.3	Interpretace práva a zákonnost	159
14.4	Modelové situace interpretace práva při realizaci práva	161
14.5	Druhy interpretace práva	161
14.5.1	Subjekty interpretace a otázka závaznosti interpretace	162
14.5.2	Metody výkladu	163
14.5.3	Výklad doslovný, zužující a rozšiřující	166

§ 5 Uskutečňování práva

XV	Realizace práva	170
15.1	Obecné otázky působení práva	170
15.2	Faktory ovlivňující dodržování práva	171
XVI	Právní vztahy	174
16.1	Charakteristika právních vztahů	174
16.2	Právní skutečnosti	177
16.2.1	Právní události	180

16.2.2	Protiprávní stavy	181
16.3	Subjekty právního vztahu	181
16.4	Objekty právního vztahu	184
16.5	Obsah právního vztahu	184
XVII	Aplikace práva	187
17.1	Pojem aplikace a otázky obecné	187
17.2	Individuální právní akty	188
17.3	Aplikační proces	192
17.4	Procesní právo	195
17.5	Analogie	202
17.6	Vybrané aspekty právní argumentace	203
17.6.1	Racionální a persvazivní argumentace	204
17.6.2	Typologie právní argumentace při rozhodování (aplikační argumentace)	206
XVIII	Právní odpovědnost	209
18.1	Pojem	209
18.2	Porušení právní povinnosti a jeho právní následky	211
18.3	Funkce právní odpovědnosti	212
18.4	Klasifikace deliktů a právní odpovědnost	212
18.5	Základy právní odpovědnosti	215
18.6	Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	218
§ 6 Záruky práva		
XIX	Právní záruky zákonnosti v právním státě	222
19.1	Zákonnost	222
19.2	Pojem právních záruk zákonnosti	223
19.3	Podmínky uplatnění právních záruk zákonnosti	223
19.4	Základní právní záruky zákonnosti	224
19.4.1	Zakotvení základních lidských práv a mechanismů jejich kontroly a ochrany	225
19.4.2	Dozor a kontrola	225
19.4.3	Soudní kontrola	226
19.4.4	Petiční právo	227
19.4.5	Zrušení nezákonných právních aktů	228
19.4.6	Neplatnost právního úkonu	228
19.4.7	Rozhodování sporů	229
19.4.8	Donucení	229

§ 7 Vlastnosti práva

XX	Struktura práva	232
20.1	Pojem struktura, vztahy struktura – systém práva	232
20.2	Struktura objektivního a subjektivního práva . . .	234
XXI	Systém práva	237
21.1	Obecné otázky	237
21.2	Právní odvětví	238
21.3	Mezinárodní a vnitrostátní právo	242
21.3.1	Současná čs. právní úprava	243
21.3.2	Sjednocování mezinárodního a vnitrostátního prá- va	245
21.4	Problémy systému práva u nás	245
XXII	Právo soukromé a veřejné	247
22.1	Obecné otázky	247
22.2	Právo soukromé	249
22.2.1	Občanské právo hmotné	249
22.2.2	Občanské právo procesní	250
22.2.3	Rodinné právo	250
22.2.4	Obchodní právo	251
22.2.5	Pracovní právo	252
22.2.6	Pozemkové právo	253
22.2.7	Družstevní právo	254
22.2.8	Mezinárodní právo soukromé	255
22.3	Veřejnoprávní odvětví	255
22.3.1	Ústavní právo	255
22.3.2	Trestní právo	257
22.3.3	Trestní právo procesní	258
22.3.4	Správní právo	259
22.3.5	Finanční právo	261
22.3.6	Právo životního prostředí	261
22.3.7	Mezinárodní právo veřejné	262
22.3.8	Církevní (kanonické) právo	262

§ 8 Právní systémy v současnosti

XXIII Velké právní systémy	266
23.1	Obecné otázky 266
23.2	Kontinentálně-evropský systém 267
23.2.1	Prameny práva 267
23.3	Angloamerický – anglosaský systém, systém obecného práva 268
23.3.1	Anglické právo 269
23.3.2	Americké právo 269
23.3.3	Prameny práva 270
23.4	Systém práv tradičních a náboženských 271
23.4.1	Islámské právo 271
23.4.2	Hindské právo 272
23.5	Právní komparatistika 273
23.5.1	Právní typologie 274
XXIV Právní systém USA	276
24.1	Prameny práva 276
24.2	Systém a organizace soudů v USA 285
24.3	Pravomoc a příslušnost soudů v USA 286
24.4	Právní teorie 290

§ 9 Právní logika

XXV Právní logika	294
25.1	O povaze a úkolech logiky 294
25.2	Logika a právo. Pojem právní logiky 299